

Downtown Nouwels

Symposium 12 december 2015

AUTEURS JANNEKE DE WAAL-BOGERS

Op 12 december 2015 vond in Lemele (Overijssel) het symposium Downtown Nouwels plaats. Dit symposium werd georganiseerd door Caroline Nouwels in het kader van het vijftienvigjarig jubileum van haar logopediepraktijk (zie kader). Het symposium had een bijzondere opzet: naast een programmalijn met lezingen voor professionals was er een programmalijn waarbij lezingen werden verzorgd door o.a. ervaringsdeskundigen. Hiernaast waren er voor kinderen diverse activiteiten georganiseerd zoals Kids Dance en sieraden maken. Een kunstschaatsbaan, vuurkorven en een oliebollenkraam maakten dat de sfeer ontspannen was op deze zachte winterdag. Het symposium werd bezocht door diverse professionals zoals logopedisten en fysiotherapeuten. Hiernaast waren diverse ouders van (oud)patiënten en andere geïnteresseerden aanwezig. In dit verslag worden de lezingen voor professionals beschreven.

Spraak: down-up bekeken

Karin Brinkmann, logopedist, ging tijdens haar lezing in op de opbouw van spraak vanuit een motorisch oogpunt. Zij gaf aan dat logopedisten voornamelijk zijn opgeleid om vanuit een fonologisch vertrekpunt te kijken naar de spraak, maar dat ook de motorische mogelijkheden van groot belang zijn. Zij benadrukte dat het dus niet alleen van belang is om te luisteren als logopedisten spraak beoordelen, maar dat ze ook goed moeten kijken. Veel kinderen leren goed met auditief verbale instructie, eventueel ondersteund door het voordoen (visueel maken), maar er zijn zeker ook kinderen die het beste leren door te voelen hoe een beweging gemaakt moet worden. Veel kinderen met het syndroom van Down hebben een motorisch ontwikkelingsprobleem en hebben veel baat bij het 'samen doen', het voelen van een beweging. Vanuit dit principe lichtte Karin de opbouw in motorische vaardigheden toe die nodig zijn om tot een goede spraak te komen. Allereerst is een goede basis noodzakelijk: een goede tonus (spierspanning) is van belang om tot goede ademsteun en stemgeving te komen. Een lage spierspanning heeft grote invloed op het controleren en coördineren van articulators zoals de tong en lippen. Een te hoge spierspanning kan er weer voor zorgen dat het moeilijk is ontspannen te bewegen. Bij de basisvaardigheden hoort ook de controle over fonatie ofwel het aansturen van een goede stemgeving.

Op een hoger niveau vindt men de kaakbeweging. Bij de normale ontwikkeling ziet men een verticale kaakbeweging die naarmate een kind zich verder ontwikkelt steeds kleiner en gecontroleerder wordt. Vaak ziet men bij kinderen met het syndroom van Down dat zij blijven hangen in deze ontwikkelingsfase en grote verticale bewegingen blijven maken bij het spreken. Ook ziet men bij deze kinderen vaak

Welke communicatieve functies heeft iemand nodig om zich duidelijk te maken, hoe vertaalt zich dit naar taal?

'sliding' (het zijwaarts bewegen van de kaak) en het naar voren schuiven van de kaak. Als kinderen meer controle krijgen over de kaak krijgen zij ook meer controle over de beweging van de tong. Hierna komt de labiofaciale controle, zoals het ronden en spreiden van de lippen onafhankelijk van een kaakbeweging. Als deze controle niet goed is wordt vaak gezien dat het kind gaat kaakklemmen.

De controle van de tong komt na de labiofaciale controle. Als afrondende fase van de motorische spraakontwikkeling volgt het flexibel kunnen combineren van klanken en het correct toepassen van prosodie. Karin illustreerde deze theorie met duidelijke filmpjes en voorbeelden. Als het gaat om het behandelen van kinderen met het syndroom van Down benadrukte Karin dat het uitgangspunt niet de spraak is, maar het verbeteren van de communicatie: welke communicatieve functies heeft iemand nodig om zich duidelijk te maken, hoe vertaalt zich dit naar taal? Hierna moet men kijken naar wat mogelijk is op het gebied van cognitieve, fysieke en motorische ontwikkeling. Karin illustreerde dit met het aanleren van het woord 'stop'. Dit is een moeilijk woord omdat het vraagt om een goede labiofaciale controle en controle over de tong. Een makkelijker alter-

Het symposium *Downtown Nouwels* is georganiseerd door logopedist **Caroline Nouwels** in het kader van het 25-jarige jubileum van haar logopediepraktijk. De organisatie van het symposium was uitstekend, een geweldige prestatie!

Waarom besloot u een symposium te organiseren?

Een kwart eeuw Nouwels Logopedie wilden we als team niet onopgemerkt voorbij laten gaan. Tijdens brainstormsessies werd een evenement bedacht waarin we 25 jaar specialistische logopediekennis, ervaring, deskundigheid en nieuwste logopedische ontwikkelingen wilden delen op een feestelijke manier met cliënten, oud cliënten, collega's en zorgprofessionals. Gewoon, omdat 25 jaar ervaring mooier is als je die kennis deelt met anderen.

Wat vond u hierbij belangrijk, welke doelstelling had u?

We definieerden de volgende missie: 'Voor één dag het centrum van de specialistische logopedie.' Op social media zette ik een poll uit om de mening van de mogelijke bezoekers aangaande de naam van het evenement te testen. Uiteindelijk kozen we voor *Downtown Nouwels*. *Downtown* is de Engelse term voor het stadscentrum, daar waar alles samenkomt. *Downtown* staat ook voor de specialistische logopedie waarmee wij als team ons richten op kinderen met Downsyndroom, schisis en preverbaal logopedie.

Het organiseren van een symposium is een hele grote klus. Kunt u kort iets vertellen over hoe u dit heeft aangepakt?

In de afgelopen 25 jaar blijkt ik een groot netwerk te hebben opgebouwd. Ineens waren er mensen die als vanzelf hun expertise aanboden. Er kwam een evenementlocatie. De sprekers die ik heel graag op het symposium wilde hebben zegden allemaal direct toe. Een vader van één van mijn cliënten bleek grafisch ontwerper en een marketingman. Hij verbond zich als partner aan het evenement en samen bedachten we een marketingplan. Twee zalen met elk zes sprekers. Een plein met allerlei winterse activiteiten voor de kinderen. Een informatiemarkt met alleen bedrijven en stichtingen waar wij als team een relatie mee hadden. We regelden sponsors, kinderopvang, kaartverkoop, verkeersbegeleiders, EHBO, vrijwilligers en allerlei andere zaken die bij een evenement nodig zijn. Dat was overigens best een hele klus naast het werken in de praktijk, waarbij ik de laatste maanden vaak tot na

middernacht aan ons project werkte. Als 'spin in het web' stelde ik coördinatoren aan, zodat verantwoordelijkheden werden gedeeld. We gebruikten e-mail en iMessage voor de communicatie, Wunderlist als takenlijst met gedeelde verantwoordelijkheden en er werden veel face-to-face gesprekken gevoerd. Op deze manier liep het hele project gestroomlijnd.

Aangezien uw logopediepraktijk expertise in huis heeft op gebied van preverbaal logopedie en behandeling van kinderen met het syndroom van Down en schisis stonden deze expertises centraal tijdens het symposium. Waar komt uw affiniteit met deze onderwerpen vandaan?

In de afgelopen jaren zijn we langzamerhand toegegroeid naar onze specialisaties. Binnen het vak logopedie is het mogelijk om dat te ontwikkelen wat jou het best ligt, wat jij het leukst vindt om te doen en waar je talenten liggen. Ik vind zelf de afwisseling van het behandelen op de praktijk en in de thuissituatie bij cliënten leuk. Daarnaast ligt voor mij de uitdaging in het behandelen van cliënten met moeilijke, meer complexe problematiek.

Wat waren voor u de hoogtepunten van de dag?

Het feit dat mijn 83-jarige vader de openingshandeling verrichtte was voor mij een bijzonder moment. Verder vond ik de dag zelf één groot hoogtepunt. Ik heb met veel collega's en cliënten gesproken, felicitaties in ontvangst genomen, interviews gegeven en vooral genoten van het feit dat het allemaal was gelukt zoals ik het bedacht had en dat er de hele dag een positieve vibe hing. De avond voor het evenement dineerden we gezamenlijk met het team, ahang,

verschillende sprekers, collega logopedisten en familie op onze prachtige evenementlocatie. Bijzondere momenten vonden ook daar plaats. Speeches door allerlei mensen met speciale cadeaus maakten duidelijk dat we de kwart eeuw Nouwels Logopedie niet hadden kunnen volbrengen zonder de inzet van familie en het hele (project)team!

Welke boodschap wilt u meegeven aan collega logopedisten?

Zoek binnen het vakgebied logopedie naar dat wat jou het meest voldoening geeft en waar je talenten liggen. Zo haal je het beste uit jezelf voor jouw cliënten. De beste zorg bieden is toch wat we allemaal willen.

“Zoek binnen het vakgebied logopedie naar dat wat jou het meest voldoening geeft en waar je talenten liggen. Zo haal je het beste uit jezelf voor jouw cliënten.”

natief is het woord 'ho'. Als een kind 'ho!' kan zeggen in plaats van 'stop' kan het kind toch zijn communicatieve intentie duidelijk maken.

Preverbale logopedie: waar staan we?

Lenie van den Engel-Hoek, logopedist en onderzoeker bij het Radboud UMC, verzorgde een lezing over eet- en drinkproblemen bij kinderen. Deze problemen hebben een grote invloed op de gezondheid en de kwaliteit van leven van kinderen en hun gezin. Maar waarom krijgt het ene kind slikproblemen en het andere niet? Lenie gaf aan dat het belangrijk is om de mechanismen die betrokken zijn bij eten en drinken en die mogelijk problemen veroorzaken goed te kennen en op basis hiervan de behandeling vorm te geven. Dit noemde ze 'mechanism based practise'. Welke kennis is dan belangrijk? Allereerst is goede kennis van de normale ontwikkeling van vaardigheden voor eten en slikken noodzakelijk. Ook moet de behandelaar kennis hebben van de neurologische aansturing die het goed eten en slikken mogelijk maakt. Doordat Lenie stap voor stap de hersenactiviteit die het goed slikken mogelijk maakt uitlegde kwam de complexiteit van deze vaardigheid goed naar voren. Lenie vertelde dat deze kennis van belang is want hierdoor is duidelijk wat de mogelijke oorzaak van het probleem is en waar het mis gaat in de mechanismen. Je kunt zo bijvoorbeeld onderscheid maken tussen de slikproblemen van een kind met Downsyndroom en een kind met cerebrale parese (CP). Vervolgens is kennis van motorisch leren nodig. Behandeling gericht op eet- en slikproblemen moet taakspecifiek zijn. Lenie vatte dit kernachtig samen: "eten van de lepel leer je door te eten van de lepel".

De behandeling van eet- en slikproblemen is een samenspel van kind, taal en omgeving. Lenie benadrukte dat behandeling nooit kan zonder dat de ouders aanwezig zijn. Het kan niet zo zijn dat een verpleger tegen ouders zegt dat het kind bij haar wel goed uit de fles drinkt. Dit is heel slecht voor de relatie en het zelfvertrouwen van de moeder. Ouders moeten de behandeling uitvoeren, de logopedist stuurt aan.

Communicatie bij volwassenen met verstandelijke beperkingen

Marjolein Coppens lichtte resultaten toe van haar onderzoek naar volwassenen met verstandelijke beperkingen, waarbij zij probeerde te verklaren waarom "zij ons niet verstaan en wij hen niet". Het onderzoek richtte zich op vaardigheden die nodig zijn voor het ontvangen en verzenden van communicatie, namelijk 'horen' en 'spreken'. Tijdens haar lezing lichtte ze de resultaten van het onderzoek gericht op horen toe. Zij vond dat 34 procent van de volwassenen met een verstandelijke beperking meer dan 25 decibel verlies aan beide oren had. De volwassenen met het syndroom van Down vormden een aparte groep. Hiervan had 60 procent een dergelijk gehoorverlies. Bij de volwassenen met het syndroom van Down die ouder dan 60 jaar waren was dit zelfs 100 procent. Veel van deze mensen hebben baat bij hoorrevalidatie. Hiervoor zijn de volwassenen met een verstandelijke beperking afhankelijk van de beslissingen en inzet van hun begeleiders. Als begeleiders zich bewust zijn van het hoorprobleem én de mogelijke positieve effecten van een hoortoestel op de kwaliteit van leven van de volwassene met een verstandelijke beperking blijkt het aanmeten van een hoortoestel succesvol te zijn. Als

"Binnen het vak logopedie is het mogelijk om dat te ontwikkelen wat jou het beste ligt, wat jij het leukste vindt om te doen en waar je talenten liggen."

begeleiders om één of andere reden het nut van een hoortoestel niet inzien zijn zij veel negatiever in hun oordeel en krijgt zelfs de helft van de slechthorenden geen toestemming voor hoorrevalidatie. Er volgt dan dus geen interventie. Marjolein gaf aan dat het daarom belangrijk is mensen te informeren over het belang van goede communicatie en het belang van goed horen hierbij. Er is nog veel onopgemerkte slechthorendheid bij de genoemde doelgroep. Als er een indicatie is voor hoorrevalidatie en er volgt een hoortoestelaanpassing dan is het succes hiervan voor het grootste deel afhankelijk van de omgeving van de cliënt. Er is aandacht, geduld en tijd nodig voor een succesvolle hoortoestelaanpassing. Om deze boodschap uit te dragen organiseert Marjolein als clinical director Special Olympics rondom deze Olympische spelen de mogelijkheid voor alle atleten om hun gehoor te laten screenen door een professioneel team.

Aandacht door aanspreken!

Annelies Vriends, logopedist, gaf een praktische lezing waarin ze duidelijk aangaf welke aspecten van belang zijn tijdens de logopedische behandeling van kinderen met Downsyndroom. Zo gaf zij, passend bij de voorafgaande lezing, aan dat het altijd belangrijk is om alert te zijn op mogelijke gehoorproblemen. Als de behandelaar signaleert dat het kind 'eigenwijs' is, of gewoon geen zin heeft, kan het best zijn dat het gehoor op dat moment niet goed is. Als je gehoor niet goed is, is het moeilijk om je aandacht ergens bij te houden. Dit geldt voor iedereen, maar zeker voor kinderen met het syndroom van Down. Met de praktische tips die Annelies gaf kunnen professionals rekening houden met gehoorproblemen en het vasthouden van de aandacht. Omdat bij 'aandacht' het geheugen een rol speelt (immers als je iets niet kan onthouden verlies je snel je aandacht) gaf Annelies daar ook praktische handvatten voor.

Medische behandeling en logopedische behandeling bij schisis

Peter Houpt is als plastisch chirurg actief in het schisisteam van Isala Zwolle. Tijdens zijn lezing ging hij in op de medische behandeling van schisis op dit moment. Hij begon met de incidentie: één tot twee kinderen op de 1000 hebben schisis, waarbij schisis vaker voorkomt bij meisjes dan bij jongens. Hierna gaf hij gestructureerd het behandelprotocol weer, van het sluiten van de lip met drie tot zes maanden tot de kaakcorrectie met 12 tot 16 jaar.

Paula Roosjen werkt als logopedist bij het schisisteam van Isala. Zij ging verder in op de logopedische behandeling van kinderen met schisis. De logopedist wordt ingelicht zodra er een kind met schisis geboren wordt. Zij begeleidt ouders bij het leren drinken en eventueel

eel ook bij het leren eten door het kind. Rond de eerste verjaardag krijgen ouders adviezen waarmee zij de productie van bilabiale klanken bij hun kind kunnen stimuleren. Met twee jaar is er wederom contact en indien nodig wordt dit contact geïntensiveerd. Met drie jaar wordt een articulatie onderzoek afgenomen en met drie jaar en zes maanden wordt overwogen of een spraakplaatje nodig is. Er wordt uiteindelijk gestreefd naar een goede verstaanbaarheid met zes jaar.

Paula wees op de afwijkende spraakontwikkeling van kinderen met schisis. Deze kinderen verwerven de spraakklanken in een andere volgorde. Ook ging zij extra in op het gebruik van een spraakplaatje. Dit wordt aangemeten als er sprake is van een grote gehemeltepleet maar nog niet gekozen wordt voor een operatie. De spraakproblemen kunnen verminderd worden met het spraakplaatje, maar dit is niet geschikt voor alle kinderen. Sommige kinderen moeten erg wennen aan het plaatje.

Als algemene doelen voor de logopedische behandeling gericht op de articulatie benoemde Paula het verminderen van spraakproblemen, het verbeteren van de articulatie ondanks dat er onvoldoende

velumfunctie is, het diagnostisch behandelen om te kijken of een operatie nodig is en het zoeken naar ingangen om compensatiestrategieën voor de articulatie in te zetten. Ook Paula benadrukte dat er functioneel geoefend dient te worden. Voor meer informatie verwees zij naar de brochure 'De logopedische behandeling van kinderen met een schisis, brochure voor logopedisten', ontwikkeld door het VU medisch centrum (te verkrijgen via https://www.vumc.nl/afdelingen-themas/632056/27797/brochure_logopedische_behan1.pdf).

Afsluiting

Aan het einde van deze bijzondere symposiumdag dronken de aanwezige professionals, ouders en (oud)cliënten informeel met elkaar een drankje, waarbij er werd getoast op het jubileum van logopediepraktijk Nouwels terwijl er buiten nog volop geschaatst werd op de kunstschaatsbaan.

Via de NVLF-app en op Youtube kunt u het videoverslag *Aftermovie Downtown Nouwels* bekijken.

Fotografie © Stephan Jansen